



Inatsisartuni ilaasortaq Siverth K. Heilmann
Inatsisartuni ilaasortaq Gerhardt Petersen

26. September. 2013

Urani pillugu apeqqut nr. 171-imiittunut akissutit

Inatsisartut suleriaasianni § 37 naapertorlugu Naalakkersuisunut makkuninnga
apeqquteqarsimavusi:

Aallarniutigalugu apeqqutigineqartut arlallit suliassaqarfiup Kalaallit Nunaannit
tiguneqarnera sioqqullugu pissutsinut pisimasunullu tunngasuuneri oqaatigineqassaaq,
taamaattumillu danskit oqartussaaffiinit paasissutissanik
pissarsiniartoqartariaqarsimavoq. Tamanna pissutigalugu § 37-mut apeqqutip
akinissaanut piffissaliussatut aalajangiussap naapertuutsinniarnera
ajornakusoorsimavoq. Taamaalilluni paasissutissat GEUS-imit, Risømit aamma DCE-mit
pissarsiarineqarsimapput.

Postboks 1601
3900 Nuuk
Tlf. (+299) 34 50 00
Fax (+299) 32 56 00
E-mail: isiin@nanoq.gl
www.nanoq.gl

1. *Risø-miit qanoq annertutigisumik Kuannersuarniit aatsitassamik
paaasooqarnikuua ukiut 1950'-ikkut naajartulerneranniilli?*

Akissut:

Kuannersuarnit aatsitassat piiakkat, 4.200 tonsit missaat 1980-imi Risøliaanneqarput,
tamaanilu uranimik paaanissamat periuseq misilerarneqarpoq. Aatsitassat piiakkat
Risøp eqqaani tailingsip peqatigalugit inississugaapput. Uranimik paaallunilu
aatsitassanik tailingsinillu inississuinerit avatangiisinut tunngatillugu ajornartorsiutinik
nassataqartitsisimangillat, inuillu suliaqaqataasimasut killissarisatut nalingit
sinnerlugit qinngorfigitinnissaannut tunngavissiisimanatik. Kuannersuarnit 1983-imi
naammassineqartumit "Uranimik suliniut"-itut taaneqartumut atatillugu aatsitassat
annertungaatsiartut piiarneqarput. Aatsitassat suliffeqarfimmit Pihl & Sønimit
piiarneqarput, Narsamiillu Holbækkip umiarsualiviliaanneqarlutik, tassanngaanniit
Risømut assartorneqarlutik. Aatsitassanik uranimik paaanermik misileraanissaq
siunertarineqarsimavoq. Aatsitassat paaanerullu sinnikui suli Risømiipput. 1962-imi
Kuannersuit qatsimanertaata sinaanit qaaruummit 20 m-iusumit Risøp aatsitassat 180
tonsit piiarpai, aammalu aatsitassaqarfik akimorlugu nunap qaavata ataani 150 m-it
missaanniittukkut qaaruumiakkut 970 m-itut takitigisukkut aatsitassat 4700 tonsit 1979-
81-imi piiarlugit.

2. *Risø-miit taamatut aatsitassamik Kuannersuarni piasimaneq sumik
siunertaqarpa, aammalu Risø-p aatsitassamik paaanermi siunertarisimasaanit suna
allaanerussutaava nutaanerusumi Kuannersuarni aatsitassarsionissamat
soqutiginninneq?*

Akissut:

Kuannersuarnit aatsitassanit uranip piiarnissaanut pitsaanerpaamik periusissamik nassaarnissaq Risøp misileraaneranut siunertaavoq. Uranitalinnut allanut naleqqiullugu aatsitassartaq nalinginnaasuunngilaq, taamaattumillu piiaanissamut periutsimik immikkut ittumik ineriartortitsisoqartariaqarpoq. Ulluni nutaanerusuni aatsitassanut soqutigisaqarnek aamma aatsitassap imarisaanut allanut tunngassuteqarpoq, ingammik "aatsitassat qaqutigortut" ut taaneqartartunut.

3. *Suut ilisimatuussutsikkut misissuinerit nalilersuinerillu soorlu nunap qanoq issusaanut tunngasut, taamatullu aatsitassartaannut tunngatillugu, kiisalu sermitasiuinerimut tunngatillugu aammalu imermut tunngasuni, taavalu misissuinerit allat ilisimatuussutsimut tunngassuteqarsinnaasut Kuannersuarnut pingaarutillit pigineqarpat Risø-p aatsitassamik piiasimaneraniit, tamakkulu Risø-miit suliarineqarnikuusut, allaniilluunniit susassaqaarsinnaasuniit/ akisussaasuusuniit allatulluunniit?*

Akissut:

"Uranimik suliniut"-mit nalunaarusiat tulleriat pigineqarput, ilanngullugit nunap qanoq issusaanut tunngasunut, piiasarnermut teknikkimut, avatangiisinut tunngasortanut, radiop qinngorneranut tunngasortanut nalunaarusiat, aammalu aatsitassartanik piiaanissamut attaveqarfissanut pilersaarutit.

4. *Suut ilisimatuussutsikkut misissuinerit nalilersuinerillu soorlu nunap qanoq issusaanut tunngasut, taamatullu aatsitassartaannut tunngatillugu, kiisalu sermitasiuinerimut tunngatillugu aammalu imermut tunngasuni, taavalu misissuinerit allat ilisimatuussutsimut tunngassuteqarsinnaasut Kuannersuarnut pingaarutillit ingerlanneqarnikuuppat Risø-p aatsitassamik Kuannersuarni piiareerluni uninnikuuneraniilli?*

Akissut:

1983-imi Uranimik suliniutip naaneraniilli Risømi ilisimatusarnikkut misissuisoqarsimanngilaq. Sumiiffimmut GME-p akuersissuteqarfigineranut atatillugu annertuunik aatsitassarsiorluni misissuisoqarsimavoq. Avatangiisinut misissuinerit tunngatillugu apeqqutip 10-p akissutaa innersuutigineqarpoq. Apeqqummut 10-mut DCE-mit paasissutissat takulik.

5. *Suut isumannaallisaanermut maleruaqqusat piumasaqaatillu qallunaat naalagaaffianniit atuutsinneqarpat Risø-p taamatut aatsitassamik Kuannersuarni piaanerata nalaani, tassuunakkut qulakkeersimaniarlugu aatsitassamik piianerup siunertaminut illersorsinnaassuseqartumik ingerlanneqarnissaa isumannaallisaaneq pillugu, taamatullu peqqissutsimut, avatangiisinullu pisuussutinik atorluanaanissami, aammalu inuiaqatigiinnut piujuaannartitsilluarnissamik, tassuunakkullu suut inatsisitigut tunngaviit atortuutinneqarpat?*

Akissut:

Piffissaliussap iluani danskit naalagaaffiannit taamanikkut maleruaqqusat piumasagaatillu sorliit atuutsinneqarsimaneri paasineqarsinnaasimangillat.

6. *Suut atugassarititaasut taamatullu najoqqutareqqusaasullu ullumikkut piumasagaateqarfigineqarpat taamatut Kuannersuarni aatsitassarsiorsinnaanermi tassuunakkut qulakkeersimaniarlugu aatsitassamik piianerup siunertaminut illersorsinnaassuseqartumik ingerlanneqarnissaa isumannaallisaaneq pillugu, taamatullu peqqissutsimut, avatangiisinullu pisuussutinik atorluaanissami, aammalu inuiaqatigiinnut piujuaannartitsilluarnissamik, tassuunakkullu suut inatsisitigut tunngaviit atortuutinneqarpat, aammalu ullumikkut maleruaqqusat taamatullu piumasagaatit atuutsinneqartut Risø-p paaasimanerata nalaaniit sukannerit imaluunniit qasunganerit atuutsinniarneqarpat?*

Akissut:

Ingerlatsinerup avatangiisitigut, isumannaallisaanikkut, peqqissutsikkut aamma inuiaqatigiinni piujuartitsisut ittuullutik pissasut uranisorfimmut piumasagaataassapput, piumasagaataasullu nunani tamalaani pitsaanerpaatut periusaasartutut isigineqartartut naapertorlugit issapput.

Attueqqusinngilluinnarnerup atorunnaarsinnissaanik maani Inatsisartuni aalajangiutissagutsigu alloriarnerit tullerissavaa isumannaatsumik uranisorfimmi aatsitassarsionerup ingerlanneqarneranut sinaakkutissat pilersinnissaannut annertunerusumik paasiniaalluni suliaqarnermik Naalakkersuisut aallartisaanissaat. Suliaq aallartereerpoq. Nunatsinnit attueqqusinngilluinnarnerup atorunnaarsinnaaneranut sunniutaasussat pillugit apeqqummut tunngatillugu Naalakkersuisut ukiup affaani kingullermi Danmarkilu qanimut oqaloqateqarsimapput. Tassunga atatillugu maannakkut inatsisinut tunngatillugu sinaakkutit sorliit pigineqarnerisut, aammalu urani avammut tunineqalerpat Kalaallit Nunaata nunani allani piumasagaatit sorliit naapertuutsissanerai annertuumik qulaajameqarsimapput. Maannakkut suliareriigaq tunngavigalugu soorunami suliaq ingerlateqqissavarput. Aammattaaq apeqqutip 5-ip akissutaa innersuutaavoq.

7. *Atugassarititasut najoqqutassallu suut atortussaatinneqarpat Qallunaat Naalagaaffianniit taamanikkut Risø-p uran-imik aatsitassarsionerata nalaani, tassuunakkut peqqissutsimut illersuineq pillugu, taamatullu avatangiisinut pinngortitamullu mingutsitsisinnaaneq akiorniarlugu killilersimaarniarlugulu, kiisalu aamma peqqissutsimut, avatangiisinut pinngortitamullu kingunerlutitsinnginnissaq Kuannersuarni aatsitassamik paaasinnaanissami, tassuunakkullu suut inatsisitigut tunngaviit atortuutinneqarpat?*

Akissut:

Piffissaliussap iluani danskit naalagaaffiannit taamanikkut maleruaqqusat piumasagaatillu sorliit atuutsinneqarsimaneri paasineqarsinnaasimangillat.

8. *Atugassarititasut najoqqutassallu suut ullumikut atortussaatinneqarpat aatsitassamik paaasinnaanissami, tassuunakkut peqqissutsimut illersuineq pillugu, taamatullu avatangiisinut pinngortitamullu mingutsitsisinnaaneq akiorniarlugu killilersimaarniarlugulu, kiisalu aamma peqqissutsimut, avatangiisinut pinngortitamullu kingunerlutitsinninnissaq Kuannersuarni aatsitassamik paaasinnaanissami, tassuunakkullu suut inatsisitigut tunngaviit atortuutinneqarpat, aammalu ullumikkut maleruaqqusat taamatullu piumasaaqatit atuutsinneqartut Risø-p paaasimanerata nalaaniit sukannerit imaluunniit qasunganerit atuutsinniarneqarpat?*

Akissut:

Kuannersuarni misissuinerni atuussimanngitsunik aatsitassarsiornermut avatangiisinut tunngasutut aalajangersakkat najoqqutassallu arlallit atuuttuupput. Kuannersuarniittutut ittumik uranitalimmik aatsitassamik paaanissamik akuersissuteqarnissaq aalajangiunneqassappat aatsitassanut inatsisaasunit avatangiisinut aalajangersakkat aamma Kuannersuarnut atuutissapput. Tamakku saniatigut Kalaallit Nunaanni siusinnerusukkut isummerfigisimanngisanik radiop qinngorneranut tunngatillugu pissutsit aalajangersaavigissallugit pisariaqartitaqartut issapput, assersuutigalugit qinngornernut Kalaallit Nunaannut atuuttussatut killissarisatut naleqassutsit, aamma imermi silaannarmilu radiumi radonilu. Aamma apeqqutip 6-imut akissut innersuutigaara.

9. *Sulisut qassit sulisinneqarpat Kuannersuarni, ilanngullugit nunaqavissut suleqataatinneqartut qassiuppat piffissami Risø-p Kuannersuarni aatsitassarsioritinerata naalaani kingornatigullu ukioq 1950'-ikkut naajartulerneranni?*

Akissut:

Piffissaliussap iluani taamanikkut Risømit aamma danskit naalagaaffiannit qanoq amerlatigalutillu kikkut sulisuunerisa paasissutisiffiginissaat pisinnaasimanngilaq.

10. *Avatangiisit, ataatsimullu isigalugu peqqissutsimut tunngasuni suliniutit suut ingerlanneqarsimappat qallunaat naalagaaffianniit taamanikkut Risø-p Kuannersuarni aatsitassarsiorunnaareerneraniit, taakkunanerpiarlu peqqissutsikkut aammalu avatangiisitigut kinguneqarnerlutsitsisoqarsimava Risø-p Kuannersuarni aatsitassarsioreernikuunerata malitsigisaanik?*

Akissut:

Kuannersuarni misileraalluni uranitalimmik aatsitassamik paaanerup qoorortamik kangerluullu eqqaamiuinik sunniuteqarsimaneq pillugu DMU-p avatangiisinik misissuinissaa pillugu Forsøgscenter Risøp aamma DMU-p akornanni 2001-imi isumaqatigiissuteqartoqarpoq. Misissuinerit inernerisaat 2002-mi DMU-p nalunaarusiaa 166-imi saqqummersinneqarput. Nalunaarusiami pingaarnertut inerniliussaqaq tassaaavoq: Pingaarnertut inerniliussaqaq tassaaavoq aatsitassat paaakkat aamma aatsitassarsiorfimmit kuuttoqarnera ullumikkut Narsap Kuuanut aamma Narsap Iluanut takuneqarsinnaasumik sunniuteqannginnerat, annertusisimasutut

nassaat aamma 1976-imi tassaniimmata, Kuannersuarni pinngoqqaatinit piusunit avatangiisinut pissusissamisoortumik sunniutaasumit kinguneruttuummata.

11. *Sutigut aatsitassanik piaasarnermi teknik-ikkut, taamatullu nalunngisaqassutsimut, kiisalu aamma misilittakkatigut ineriartorneq pisimiva taamani Risø-p Kuannersuarni aatsitassarsioreernikuuneraniit, tassuunakkut illersorniarlugu peqqissuseq, avatangiisit aamma pinngortitaaq, kiisalu aamma peqqissutsimut, avatangiisinut pinngortitamullu kingunerlutitsinnginnissaq Kuannersuarni aatsitassamik paaasinnaanissami, tamakkunanerpiarlu pitsanngoriaatinik peqarpa peqqissutsimut illersuinissami, taamatullu avatangiisinut pinngortitamullu sanilliullugu Risø-p aatsitassarsiornikuunerata nalaaniit Kuannersuarni pisumi?*

Akissut:

Kuannersuarni Risøp paaanerata kingornatigut uranisorfinnik nutaanik arlalinnik ammaasoqarsimavoq, ilaatigut Canadami aamma Australiami. Isumannaallisaanermut, peqqissutsimut avatangiisinullu tunngatillugit isumannaatsumik aatsitassarsiornermi ingerlatsineq pillugu nunanit taakkunanit ilisimasat misilittakkallu pissarsiarineqarsinnaapput.

12. *Qanoq inissisimava peqqissutsikkut sumiiffik Narsami, taamatullu Narsami napparsimasoqartarnikkut toqusoqartarnikkullu qanoq sanilliussassaava nunatta sinneranut, aamma peqqissutsikkut ineriartorneq, taamatullu napparsimasoqartarnikkut toqusoqartarnikkullu ineriartorneq nunatta sinneraniit allaanerusimava, taamatut peqqissutsikkut, napparsimasoqartarnikkut, toqusoqartarnikkullu attuumassuteqarsinnaava Risø-p Kuannersuarni aatsitassarsiornikuuneraniit?*

Akissut:

Peqqissutsikkut sumiiffik, napparsimasoqartarneq toqusoqartarnerlu, aammalu taakku Narsami ineriartuaarnerat Kalaallit Nunaata sinneranut pissutsinit allaanerusuteqanngillat. Annikitsuaraarsuarmik Risøp siusinnerusukkut uranimik paaasimanerata aammalu innuttaasut peqqissutsimikkut qanoq issusaasa akornanni ataqatigiittoqarnerup nassaarineqarnissaanut naatsorsuutissaqaranilu naatsorsuuteqartoqarsinnaanngilaq.

Inussiarnersumik inulluaqqusillunga


Jens-Erik Kirkegaard